

Didžioji literatūra, lygintina su Marcelio Prousto, Roberto Musilio, Thomo Manno kūriniais.

Berlingske Tidende

MANO KOVA

TREČIA KNYGA

vaikystės sala

Karl Ove Knausgård

baltos lankos

Karl Ove Knausgård

MANO KOVA

TREČIA KNYGA

vaikystės sala

romanas

Iš norvegų kalbos vertė Justė Nepaitė

baltos lankos

Vieną šiltą apniukusią 1969-ųjų rugpjūčio dieną Pietų Norvegijos salos pakraštyje siauru keliuku tarp sodų ir uolų, pievų ir miškelių, aukštyn žemyn nedidelėmis kalvelėmis, darydamas staigius posūkius, tai įsukdamas tarp medžių abipus kelio tarsi į tunelį, tai priešakyje atsiveriant jūrai, riedėjo autobusas. Jis priklausė Arendalio garlaivių kompanijai ir, kaip ir visi įmonės autobusai, buvo tamsiai ir šviesiai rudos spalvos. Autobusas pervažiavo tiltą, tada kurį laiką riedėjo palei įlanką, paskui įjungė dešinį posūkio žibintą ir sustojo. Prasivėrus durims, iš jo išlipo nedidelė šeima. Tėvas – aukštas, lieknas vyras su baltais marškiniais ir šviesiomis terileno kelnėmis – nešė du lagaminus. Motina, vilkinti smėlio spalvos paltu, ilgus plaukus apsirišusi melsva skarele, viena ranka stūmė vaikišką vežimėlį, kita vedė nedidelį berniuką. Autobusui nuriedėjus, virš asfalto akimirką kybojo tirštas pilkas išmetamųjų dujų debesis.

– Reikės galiuką paėjėti, – pasakė tėvas.

– Užteks jėgų, Ingve? – dirstelėjusi į berniuką paklausė motina, ir šis linktelėjo.

– Aišku, – atsakė.

Berniukas buvo ketverių su puse, šviesių, kone baltų plaukų, įdegęs po ilgos saulėtos vasaros. Jo broliukas, vos aštuonių mėnesių amžiaus, gulėjo vežimėlyje ir spoksojo į dangų, nenutuokdamas, kur jie yra ir kur eina.

Būrelis ėmė lėtai kopti į kalvą. Žingsniavo žvyrkeliu, nusėtu mažesnių ir didesnių lietaus išplautų duobučių. Abipus žvyrkelio driekėsi laukai. Toliau gal penkis šimtus metrų plytėjo lyguma, kuri baigėsi mišku, jis leidosi į akmenuotą paplūdimį ir buvo žemas, tarsi priplotas nuo jūros pučiančio vėjo.

Žvyrkelio dešinėje jų laukė neseniai pastatytas namas. Aplinkui daugiau jokių statinių nebuvo matyti.

Cypė didžiulės vežimėlio spyruoklės. Galiausiai kūdikis sumerkė akis, užsūpuotas malonaus banguojančio ritmo. Tėvas, trumpais tamaisiais plaukais ir juoda tankia barzda, pastatė lagaminą ir nusibraukė nuo kaktos prakaitą.

– Na ir tvanku, – pasakė.

– Taigi, – pritarė motina. – Bet arčiau jūros turėtų būti vėsiau.

– Tikėkimės. – Jis vėl čiupo lagaminą.

Ši iš pažiūros visiškai eilinė šeima – jauni tėvai, kaip buvo įprasta tais laikais, du vaikai, kaip ir daugelyje šeimų anuomet, – persikėlė iš Oslo, kur penkerius metus gyveno Teresės gatvėje, prie pat Bisleto stadiono, į Tromioją, jiems pastatytą naują namą. Laukdami, kol namas bus visiškai baigtas, jie ketino išsinuomoti kitą, senesnę, stovintį Huvės stovyklos teritorijoje. Osle tėvas dienomis studijavo anglų ir norvegų kalbas, naktimis dirbo sargu, o motina lankė Ulevolo slaugytojų mokyklą. Nors tėvas dar nebuvo užbaigęs studijų, ieškojo darbo ir gavo mokytojo pareigas Rulighedeno vidurinėje mokykloje, o motina ketino dirbti Kokeplaseno nervų ligų sanatorijoje. Jie susipažino Kristiansande būdami septyniolikmečiai, devyniolikos ji pastojė, o dvidešimties juodu susituokė Vakarų Norvegijos ūkyje, kuriame ji užaugo. Niekas iš jo šeimos narių vestuvėse nedalyvavo, ir nors visose vestuvių nuotraukose jis šypsosi, atrodo, lyg būtų gaubiamas vienatvės auros, matyti, kad gausiame jos brolių ir seserų, dėdžių ir tetų, pusbrolių ir pusseserių būryje yra svetimas.

Dabar jiems po dvidešimt ketverius, jie pagaliau pradeda gyventi savo gyvenimą. Turi darbus, namus, vaikų. Jų bendrystė, jų ateitis priklauso tik jiems patiems.

Ar vis dėlto nepriklauso?

Juodu gimė tais pačiais 1944 metais, abu buvo pirmosios pokario kartos vaikai, ateityje jų laukė daug pokyčių, ir pats gyvenimas buvo toks naujas, besiklostantis visapusiškai susistemintoje visuomenėje. Šeštajame dešimtmetyje viena po kitos ėmė dygti įvairios

sistemos – švietimo, sveikatos apsaugos, socialinės apsaugos, kelių sistema, – taip pat įvairios tarnybos ir departamentai, per itin trumpą laiką viskas buvo masiškai centralizuojama ir negalėjo nepaveikti pavienių žmonių gyvenimo. Mano motinos tėvas gimė dvidešimto amžiaus pradžioje, jis buvo kilęs iš ūkio – Itre Sognėje esančio Sior-biovogo, kuriame užaugo mama, – ir išsilavinimo neįgijo. Jos senelis buvo kilęs iš salos netoliese, tikriausiai kaip ir jo tėvas, ir jo tėvo tėvas. Jos motina buvo kilusi iš ūkio Jolsteryje už maždaug šimto kilometrų, ji taip pat neturėjo išsilavinimo, o jos giminės šaknys toje vietovėje siekė šešioliktą amžių. Tėvo giminė priklausė aukštesniam socialiniam sluoksniui – ir jo tėvas, ir tėvo broliai buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą. Bet ir jie liko gyventi savo tėvų gimtinėje Kristiansande. Jo motina, neišsimokslinusi moteris, buvo kilusi iš Osgorstrando, tėvas – kapitonas, giminėje būta ir policininkų. Susipažinusi su būsimu vyru, ji persikėlė gyventi į vyro gimtinę. Tokios buvo tradicijos. Pokyčiai šeštajame ir septintajame dešimtmetyje prilygo revoliucijai, tik be jai būdingo smurto ir neracionalumo. Žvejų ir smulkiųjų ūkininkų, pramonės darbininkų ir pardavėjų vaikai ne tik pradėjo studijuoti universitetuose ir tapo mokytojais, psichologais, istorikais ar socialiniais darbuotojais, bet ir įsikūrė toli nuo savo šeimos, nuo gimtinės. Tai, kad jie nestokojo ryžto, šį tą byloja apie anuometinės dvasios stiprybę. Laiko dvasia susiformuoja iš išorės, bet veikia širdyje. Visi esame jai pavaldūs, bet ne visi vienodai ją jaučiame. Mano mamai, septintajame dešimtmetyje dar jaunai merginai, nė į galvą nebūtų šovusi tokia absurdiška mintis, kad ji susituoks su vaikinui iš gretimo ūkio ir jame praleis visą likusį gyvenimą. Juk ji norėjo iš ten ištrūkti! Norėjo gyventi *savo* gyvenimą! Kaip ir jos brolis, seserys, kaip ir kitų šeimų vaikai visoje šalyje. Bet kodėl jie to norėjo? Iš kur tas stiprus troškimas? Iš kur tie *pokyčiai*? Jos šeimoje panašių tradicijų nebūta: vienintelis, palikęs gimtuosius namus, buvo jos tėvo brolis Magnusas – dėl skurdo gimtinėje išvyko į Ameriką, bet ir ten jo gyvenimas ilgą laiką nesiskyrė nuo gyvenimo Vakarų Norvegijoje. Jaunam mano tėvui septintajame dešimtmetyje viskas atrodė kitaip: jo šeima turėjo vilčių, kad sūnus įgis išsilavinimą, bet tikrai nesitikėjo, kad susituoks

su smulkaus ūkininko dukterimi iš Vakarų Norvegijos ir apsigyvens name nedidelio Pietų Norvegijos miestuko paribyje.

Taigi vieną šiltą apniukusią 1969-ųjų rugpjūčio dieną jie žingsniavo į savo naujuosius namus – jis tempdamas du sunkius lagaminus, prikimštus septintojo dešimtmečio drabužių, ji stumdama septintojo dešimtmečio vežimėlį su kūdikiu, aprengtu tam pačiam dešimtmečiui būdingais baltais ir gausiai nériniuotais drabuželiais, o tarp tėvų, džiu-gus ir apniktas smalsumo, entuziastingas ir kupinas lūkesčių, zujo jų vyresnis sūnus Ingvé. Jie perėjo lygumą, kirto nedidelę miško juostą, priartėjo prie pravirų vartelių ir įžengė į erdvią stovyklos teritoriją. Dešinėje buvo įsikūrusios automobilių remonto dirbtuvės, priklausančios kažkokiam Vroldseniui, o kairėje, aplink atvirą aikštelę su žvyro danga, stovėjo dideli raudoni barakai, už kurių driekėsi pušynas.

Maždaug kilometras į rytus nuo tos vietos buvo Tromiojos bažnyčia, statyta iš akmenų 1150 metais, bet kai kurie jos fragmentai dar senesni: ko gero, tai viena seniausių bažnyčių visoje šalyje. Ji stūksojo ant nedidelės aukštumos ir nuo neatmenamų laikų buvo pažymėta visuose jūriniuose žemėlapiuose kaip kelrodis praplaukiantiems laivams. Merdio, nedidelėje saloje, stovėjo sena škiperio sodyba, liudijanti didingus šio regiono laikus, kai aštuonioliktame ir devynioliktame amžiuje čia klestėjo prekyba, ypač medienos, su visu aplinkiniu pasauliu. Per ekskursijas į Rytų Agderio muziejų mokinukams buvo rodomi seni to laikotarpio ir dar senesnių laikų olandiški ir kiniški rakandai. Tromiojoje augo neįprasti ir svetimi mūsų kraštams augalai, jie pateko čia iš laivų, sustojančių atsikratyti balasto, o mokyklose buvo mokoma, kad Tromiojoje buvo užaugintos pirmosios bulvės mūsų šalyje. Sala ne sykį buvo minima Snorės karalių sagose, pievose ir laukuose po žeme galėjai aptikti akmens amžiaus iečių antgalių, o ilguose akmenuotuose paplūdimiuose tarp apskritų riedulių slėpėsi fosilijos.

Bet tuo metu, kai atvykėlių šeima su visais savo nešuliais lėtai žingsniavo per atvirus laukus, aplinkoje negalėjai įžvelgti nei dešimto, nei trylikto, nei septyniolikto ar devyniolikto amžiaus pėdsakų. Tik Antrojo pasaulinio karo žymes. Karo metais šioje teritorijoje buvo

įsikūrę vokiečiai: barakus ir daugelį namų pastatė jie. Miške vis dar galėjai aptikti puikiai išsilaikiusių mūrinių bunkerių, o šlaituose ties paplūdimiais dunksojo patrankų įtvirtinimai. Šioje vietovėje netgi buvo išlikęs senas vokiškas aerodromas.

Namas, kuriame jie ketino įsikurti vieniems metams, stovėjo vienišas miško viduryje. Raudonai nudažytas, baltomis palangėmis. Nuo jūros – iš ten nematomos, bet plytinčios vos už kelių šimtų metrų – sklido tolygus ošimas. Kvepėjo mišku ir sūriu vandeniu.

Tėvas pastatė lagaminus ir susiradęs raktą atrakino duris. Viduje buvo prieškambaris, virtuvė, svetainė su malkomis kūrenama krosnele, bendras vonios ir skalbyklos kambarys, o antrame aukšte – trys miegamieji. Sienos neizoliuotos, virtuvė įrengta kukliai. Nei telefono, nei indaplovės, nei skalbimo mašinos, nei televizoriaus.

– Štai ir atvykome, – tarstelėjo tėvas ir sunesė lagaminus į miegamąjį.

Ingvė tuo tarpu lakstė nuo lango prie lango, pro juos dairydama-sis, o motina pastatė vežimėlį su miegančiu kūdikiu terasoje.

Iš tų laikų, žinoma, nieko nepamenu. Visiškai negaliu susitapatinti su kūdikiu, kurį fotografavo tėvai, tai taip sunku, kad, regis, nė nepridera jį įvardyti „aš“, tarkim, kai tas kūdikis guli ant vystymo stalo, išskėtęs rankas ir kojas, ir visas įraudęs, perkreipęs veidą klykia, o kodėl – dabar jau niekas nebepamena, arba kai jis guli ant grindų, ant kailinio kilimėlio, apvilktas balta pižama, vis dar įraudusiu veidu, šnairuodamas didelėmis tamsiomis akimis. Ar tai tas pats padaras, kuris dabar štai sėdi Malmėje ir šitai rašo? Ir ar šis keturiasdešimtmetis, kuris dabar, apniukusią rugsėjo dieną, sėdi Malmėje, gaudžiančio eismo ir pro seną ventiliacijos įrangą kaukiančio rudens vėjo užlietame kambaryje, ir šitai rašo, bus tas pats žmogus, kai po keturiasdešimties metų – jau papildkėjęs ir susisukęs senolis – kretėdamas ir seilėdamasis kiurksos kur nors senelių namuose viduryje Švedijos miškų? Ką jau kalbėti apie tą kūną, kuris kada nors gulės ant stalo morge. Ar jį vis dar vadins Karlu Uve? Argi ne keista, kad vien vardas šitiek daug aprėpia? Gemalą iščiose, kūdikį ant vystymo stalo, keturiasdešimtmetį prie kompiuterio,

senolį krėslė ir negyvėlį ant morgo stalo? Ar nebūtų natūraliau vadinti jį skirtingais vardais, kai žmogaus tapatybė ir savęs suvokimas metams bėgant taip keičiasi? Pavyzdžiui, gemalas galėtų gauti Jenso Uvės vardą, kūdikis būtų Nilsas Uvė, vaikas nuo penkerių iki dešimties Peras Uvė, nuo dešimties iki dvylikos Geiras Uvė, nuo trylikos iki septyniolikos Kurtas Uvė, nuo septyniolikos iki dvidešimt trejų Jonas Uvė, nuo dvidešimt trejų iki trisdešimt dvejų Toras Uvė, nuo trisdešimt dvejų iki keturiasdešimt šešerių Karlas Uvė ir taip toliau, ir taip toliau. Tada pirmasis vardas atskleistų to amžiaus tarpsnio unikalumą, antrasis – tąsą, o pavardė rodytų priklausymą šeimai.

Ne, iš tų laikų nieko nepamenu, nė nežinau, kokiame name tąsyk gyvenome, nors kadaise tėtis man jį rodė. Viskas, ką žinau apie tą laikotarpį, susideda iš tėvų pasakojimų ir tada darytų nuotraukų. Tą žiemą sniego buvo per kelis metrus, kaip būna Pietų Norvegijoje, o takelis iki namo priminė siaurą tarpekį. Matau, kaip Ingvė stumia vežimėlį su manimi, šliuožia su savo trumposiomis slidėmis ir šypsosi fotografui. Arba namie – jis stovi rodydamas į mane ir juokiasi, arba aš stoviu vienas, laikydamasis už sudedamosios lovelės. Brolį vadinau „Aua“, tai buvo pirmas mano ištartas žodis. Ingvė buvo vienintelis, gebantis suprasti, ką sakau, bent jau taip man pasakojo, tad vertėjavo mamai ir tėčiui. Taip pat žinau, kad Ingvė vaikščiojo po aplinkinius namus, skambinėjo į duris ir klausinėjo, ar ten nėra vaikų, – šią istoriją visada pasakodavo močiutė iš tėvo pusės. „Ar čia gyvena vaikų?“ – sakydavo ji, imituodama vaikišką balselį, ir juokdavosi. Žinau, kad buvau nukritęs nuo laiptų, mane ištiko savotiškas šokas, nustojau kvėpuoti, veidas pamėlynavo, ėmė riesti spazmai, tada mama bėgo su manimi glėbyje į artimiausią namą, kuriame buvo telefonas. Ji manė, kad mane ištiko epilepsijos priepuolis, bet ne, nieko rimto nenutiko. Dar žinau, kad tėčiui patiko dirbti mokytoju, jis buvo gabus pedagogas, kad anuomet kažkuriais metais vedėsi savo klasę į kalnų žygį. Yra išlikusių jo nuotraukų, ir visose jis atrodo jaunas ir gerai nusiteikęs, apsuptas paau-glių, apsirengusių aštuntojo dešimtmečio pradžios drabužiais su jiems tokiu būdingu savotišku minkštumu. Rankų darbo megztiniai, plačios kelnės, guminiai batai. Plaukai vešlūs – ne tokie vešlūs ir sudėti į

šukuosenas kaip septintajame dešimtmetyje, bet tankūs, minkšti, krintantys ant švelnių paaugliškų veidų. Mama sykį sakė, kad tėvas tikriausiai niekada nebuvo toks laimingas kaip tada. Yra ir močiutės, mano ir Ingvės nuotraukų: dvi darytos prie ledu apsitraukusio ežero, mes su Ingve apvilkti didžiuliais megztiniais, kuriuos numezgė močiutė, mano – garstyčių ir rudos spalvos, dar dvi fotografuotos jų namo Kristiansande terasoje – vienoje nuotraukoje ji priglaudusi skruostą prie manojų, ruduo, dangus mėlynas, saulė kybo žemai, mes žiūrime į miestą, man kokie dveji ar treji.

Galima būtų manyti, kad šios nuotraukos atliepia tam tikrą atmintį, prisiminimus, bet tai ne manojų „aš“ prisiminimai, tad kyla klausimas, ką tada jos reiškia. Mačiau nesuskaičiuojamą galybę savo draugų ir merginų šeimų nuotraukų iš to paties laikotarpio, ir jos visos vienodos. Tos pačios spalvos, tokie patys drabužiai, kambariai ir veiklos. Bet su tomis nuotraukomis nesitapatinu, jos tam tikra prasme bereikšmės, ir dar aiškiau tai pajuntu žiūrėdamas į ankstesnės kartos nuotraukas, kuriose matau tik susibūrusius žmones, apsirengusius man svetimais drabužiais, veikiančius kažką man nesuprantama. Nuotraukose užfiksuojame laiką, bet ne žmones, nes jų užfiksuoti neįmanoma. Net ir manojų pačių artimiausių žmonių. Kas ta moteris, pozuojanti prie viryklės Teresės gatvėje esančiame bute, vilkinti melsva suknele, suglaudusi kelius, praskyrusi blauzdas – tokia septintajam dešimtmėčiui būdinga poza? Arba ana su sudėta šukuosena? Mėlynomis akimis ir švelnia šypsena, tokia švelnia, kad gal tai nė nebuvo šypsena? O ta moteris, viena ranka laikanti spindinčio kavinuko su raudonu dangčiu rankeną? Taip, tai manojų motina, taip, manojų mama, bet kas ji tokia? Apie ką ji tada galvojo? Ką ji manė apie savo gyvenimą, gyvenimą iki pat tos akimirkos ir dar laukiantį jos ateityje? Tik ji tai žino, nuotrauka neatskleidžia nieko. Nuotraukoje tik svetima moteris svetimame kambaryje. O tas vyras, po dešimties metų sėdintis ant kalno, geriantis kavą iš to paties raudono dangtelio, nes prieš išvažiuodamas pamiršo pasiimti puoduką, kas jis toks? Kas tas vyras su išpuoselėta juoda barzda ir tankiais juodais plaukais? Jausmingomis lūpomis ir linksmomis akimis. Taip, tai manojų tėvas, manojų tėtis. Bet kas jis pats tarėsi esąs tą

akimirką, visomis kitomis akimirkomis – to niekas nebežino. Taip pat ir visos kitos nuotraukos, net ir tos, kuriose esu aš. Jos visiškai tuščios, vienintelė įskaitoma reikšmė yra ta, kurią įspaudė laikas. Kad ir kaip būtų, šios nuotraukos yra dalis manęs ir mano intymiausios istorijos, kaip ir kitų žmonių. Prasminga, beprasmiška, prasminga, beprasmiška – tai per mūsų gyvenimus tarsi esminis gyvenimo variklis riedanti banga. Viskas, ką pamenu iš savo pirmų šešerių gyvenimo metų, viskas, kas išliko iš to laikotarpio nuotraukų ir daiktų, visa tai prisitraukiu arčiau, nes tai svarbi mano tapatybės dalis, pripildanti tuščią ir prisiminimų neturinčią manojo „aš“ dalį, manąją savastį prasmės ir tautos. Iš visų tų gabaliukų ir atplaišėlių aš susikūriau Karlą Uvę, Ingvę, mamą ir tėtį, namą Huvėje, namą Tybakene, senelius iš tėvo pusės, senelius iš motinos pusės, kaimynystę ir būrelį vaikų.

Šią nevykusiai suręstą laikiną pašiūrę ir vadinu savo vaikyste.

Atmintis nėra patikimas gyvenimo mato vienetas. Nėra dėl labai paprastos priežasties: atmintis nevertina tiesos kaip prioriteto. Tiesos aspektas niekaip nelemia, ar atmintis perteikia kokį nors įvykį tiksliai, ar ne. Svarbiausias aspektas yra asmeninė nauda. Atmintis yra pragmatiška, gudri ir sukta, bet ne priešiška ar piktybiška – ji kaip tik bando patenkinti savo šeiminingą. Kai kuriuos prisiminimus ji nustumia į užmaršties tuštumą, kai ką iškrepia neatpažįstamai, kai ką galantiškai supranta ne taip, o dar kai ką, kas ypač gera, prisimena ryškiai, aiškiai ir tiksliai. Ką ji atsimins tiksliai, tikrai nebus lemta nuspręsti tau pačiam.

Mano pirmųjų šešerių metų prisiminimų, galima sakyti, nėra. Beveik nieko neprisimenu. Nenutuokiu, kas manimi rūpinosi, ką aš veikiu, su kuo žaidžiau – viskas tarsi pranyko, 1968–1974 metai yra didelis tuščias tarpas mano gyvenime. O keletas menkų prisiminimų dažniausiai nieko verti: stoviu ant medinio tilto retame miške, regis, kažkur aukštai ant kalno, po tiltu šniokščia platus upelis, vanduo žalias ir baltas, aš šokinėju, tiltas siūbuoja ir aš juokiuosi. Šalia manęs – Geiras Prestbakmus, kaimynų berniukas, jis irgi šokinėja ir juokiasi. Sėdžiu ant užpakalinės automobilio sėdynės, sustojame ties sankryža,

tėtis atsisukęs sako, kad esame Mjondalene. Pamenu, kad važiuojame į „Starto“ klubo rungtynes, bet nei kelionės į priekį, nei rungtynių, nei kelionės namo neatsimenu. Lipu į kalvą prie namo ir stumiu didelį plastikinį sunkvežimį, jis geltonas ir žalias, aš jaučiuosi nuostabiai – turtingas, laimingas ir patenkintas savimi.

Viskas. Visi mano pirmieji šešeri metai.

Šiuos prisiminimus kanonizavau būdamas septynerių aštuoneerių, tai vaikystės magijos metai – pirmieji mano prisiminimai! Tačiau yra ir kitų. Netvirtų, ne tokių, kuriuos gali pažadinti valingai, bet kurie retsykiais išsilaisvina ir iškyla sąmonėje savaime, akimirką vilnija joje tarsi perregimos medūzos, atgaivinti tam tikro kvapo, skonio ar garso... Kartu su jais visada aplanko staigus ir stiprus laimės pojūtis. Dar yra prisiminimų, kuriuos atgaivina fiziniai judesiai, kai padarai ką nors, ką jau esi daręs: ranka prisidengi nuo saulės, pagauni kamuolį ore, bėgi per pievą su aitvaro virvele rankoje ir ant kulnų minančiais savo paties vaikais. Tai nuo jausmų neatsiejami prisiminimai: staigus pyktis, netikėtai pratrūkęs verksmas, baimė, ir tampa toks, koks kadaise buvai, tarsi būtum žaibišku greičiu nusviestas per daugybę metų į anuometinį save. Dar yra prisiminimų, susijusių su kraštovaizdžiu. Mat vaikystės kraštovaizdis nėra panašus į visus kitus vėliau išvystus, jis visai kitaip prisodrintas prasmės. Tame kraštovaizdyje kiekvienas akmuo, kiekvienas medis turėjo savą reikšmę – ir dėl to, kad juos pamatydavai pirmą sykį, ir kad matei tiek daug kartų, jog jie susisluoksniavo sąmonės gelmėje, ir ne blankiai ar miglotai kaip kraštovaizdis už suaugusiųjų langų, kai sumerkęs akis bandai jį prisiminti, bet kone perdėtai tiksliai ir detaliai. Mintyse man tereikia praverti duris ir išeiti laukan, kad užlietų vaizdiniai. Įvažiuojamojo keliuko skalda, vasarą kone melsvos spalvos. Vien tai ką reiškia – vaikystės įvažiuojamieji keliukai! Juose stovintys aštuntojo dešimtmečio automobiliai! Vabalai, deivėmis vadinami senieji sitroenai, taunusai, granados, askonos, kadetai, konsulai, lados, amazonės... Kaip žingsniuodavau to keliuko skalda, palei rudai nubeicuotą tvorą, kirsdavau negilų griovį, einanti tarp mūsų kelio, Nordoseno žiedo ir Elgstieno gatvės, besidriekianti per visą teritoriją ir dar du kvartalus nuo mūsų miesto. Juodos, riebios

žemės šlaitas pakelėje iki pat miško! Kaip maži, plonyčiai žali augalų stiebeliai kone akimirksniu imdavo jame stiebtis, trapūs ir vieniši naujoje, plačioje juodumoje, kaip kone brutaliai visur aplink suvešėdavo įvairiausia augalija, kol visas šlaitas apželdavo tankiais, vešliais krūmokšniais. Žemi medeliai, žolė, rusmenės, pienės, paparčiai ir krūmai, kone ištrinantys šiaip jau aiškią skirtį tarp kelio ir miško. O pakilus į kalvą, palei šaligatvį su siauru mūriniu kraštu, ak, kaip lietui pliaupiant juo srūdamas čiurlendavo vanduo! Keliukas į dešinę, kuriuo greičiau galėdavai pasiekti naują „B-Max“ parduotuvę. Nedidelė pelkė greta, ne didesnė nei dvi automobilių vietos stovėjimo aikštelėje, tarsi ištroškę virš jos palinkę beržai. Olseno namas ant kalvelės, į ją įsirėžęs kelias, vadinamas Barsukų keliu. Pirmame name iš kairės gyveno Jonas ir jo sesuo Trudė, namas stovėjo kone ant uolėto skardžio. Visada bijodavau pro jį eiti. Iš dalies dėl to, kad Jonas ten dažnai gulėdavo, svaitydamas akmenis ar sniego gniūžtes į visus praeinančius vaikus, iš dalies todėl, kad jie turėjo vokiečių aviganį... Tas aviganis... Taip, puikiai prisimenu. Na ir prakeiktas žvėris buvo tas šuo. Stovėdavo priirištas prie terasos arba įvažiuojamajame keliuke, skalydavo ant visų praeivių, blaškydavosi po teritoriją, kiek tik leido jo virvė, staugdamas ir inkšdamas. Šuo buvo sulysęs, pageltusiomis, ligotomis akimis. Sykį jis vijosi mane žemyn kalva su iš paskos besivelkančia virve ir jam ant kulnų minančia Trude. Buvau girdėjęs, kad jei tave vejasi gyvūnas, pavyzdžiui, lokys miške, nevalia bėgti, reikia stovėti visiškai ramiai ir apsimesti lyg niekur nieko. Taip ir padariau: pamatęs, kaip jis šniokštuodamas atbėga, akimirksniu sustojau. Nepadėjo nė per plauką. Šuniui nerūpėjo, kad stoviu it įbestas, jis pražiojo nasrus ir suleido dantis man į dilbį, prie pat riešo. Trudė prisivijo vos po sekundės, čiupo jį už antkaklio ir taip smarkiai trūktelėjo, kad atplėšė nuo manęs. Verkdamas pasileidau bėgti. Mane šis gyvūnas gąsdino visu kuo. Lojimu, geltonomis akimis, iš nasrų drykstančiomis seilėmis, aštriais dantimis, kurių žymės liko man ant rankos. Namie niekam nesakiau, kas nutiko, bijojau būti apibartas, nes tokiomis aplinkybėmis greičiausiai būčiau sulaukęs priekaištų: nereikėjo ten eiti arba dabar nereikia žliumbti, ko čia bijoti šuns? Nuo tos dienos mane apimdavo baimė kaskart, kai pamatydavau

tą aviganį. Lemtingas baimės pojūtis, nes buvau girdėjęs ne tik tai, kad negalima dėti į kojas, kai puola pavojingas žvėris, bet ir kad šuo užuodžia baimę. Nepamenu, kas man tai sakė, bet tokius dalykus žmonės šnekėdavo ir visi juos žinojo: šunys užuodžia, kai jų bijai. Tada jie patys išsigąsta arba tampa agresyvūs ir puola. O jei nebijai, šunys būna nusiteikę draugiškai.

O, kiek aš tam skyriau apmąstymų! Kaip jie gali *uzuosti* baimę? Koks baimės *kvapas*? Ar tikrai galima apsimesti, kad nebijai, ir tada uostydamas šuo nepajus *tikrojo*, užmaskuoto tavo jausmo?

Kanestriomas, gyvenantis per du namus nuo mūsų, taip pat turėjo šunį. Auksaspalvį retriverį vardu Aleksas, kuris buvo romus it avelė. Jis bidzendavo paskui poną Kanestriomą, kad ir kur šis eitų, taip pat ir paskui bet kurį iš keturių šeimos vaikų. Gerų akių, ramus, draugiškas šuo. Bet net ir jo bijojau. Nes kai pasirodydavau ant kalvos, ketindamas paskambinti į jų namų duris, retriveris imdavo loti. Tai būdavo ne ramus, draugiškas ar smalsumo kupinas amsėjimas, o stiprus, žemas, griausmingas ambrijimas. Tada sustodavau.

– Labas, Aleksai, – kartais pasakydavau, jei nieko nebūdavo šalia. – Žinok, aš nebijau. Visai nebijau.

Jei kas nors sukiodavosi netoliese, tekdavo nuduoti lyg niekur nieko: prasibraudavau pro lojiką, stovintį tiesiai priešais mane pravirais nasrais, tada pasilenkdavau ir porą kartų papplekšnodavau jam per nugarą, nors širdis daužydavosi krūtinėje, o visi raumenys suglebdavo iš siaubo.

– Ramiai, Aleksai! – kartais riktelėdavo Dagas Lotaras, atbėgdamas žvyro takučiu nuo įvažiuojamojo keliuko arba sėdėdamas prie laukujų durų. – Paikas šunie, Karlas Uvė bijo tavo lojimo.

– Nebijau, – tada atsakydavau.

Dagas Lotaras pažvelgdavo į mane kreivai šypsodamasis, tarsi sakydamas, kad nė nesivarginčiau apsimitinėti.

Ir tada mudu išeidavome.

Kur eidavome?

Į mišką.

Žemyn prie Ubechileno užutėkio.